

Az Erasmus mobilitásom keretében öt rendkívül tartalmas és inspiráló napot tölthettem a Zagreb Clown Festivalon. Ez a kis, családi hangulatú fesztivál méltán vált világszerte elismertté a bohócművészet területén, mivel minden évben a szakma kiemelkedő képviselői lépnek fel, illetve tartanak műhelymunkát.

Idén a legendás amerikai bohóc, Avner Eisenberg – művésznevén *Avner, the Eccentric* – volt a fesztivál kiemelt vendége. Nemcsak saját előadásával kápráztatta el a közönséget, hanem egy háromnapos mesterkurzust is vezetett az érdeklődők számára *Be interested, not interesting* – vagyis „Érdeklődj, ne érdekes akarj lenni” címmel, amin volt szerencsém részt venni.

Minden nap 10 és 15 óra között zajlott a munka, ahol részben megismertük, hogy a mester mit gondol a bohóc működésének alapelveiről. Ezek a következők:

1. A test meséli el a történetet.
2. Légy érdeklődő, ne érdekes.
3. A munka a színpadon történik. A hatás a közönség elméjében és testében jön létre.
4. Egy képet festünk a közönség elméjében az ő festékükkel és vásznukkal; mi vagyunk az ecset.
5. A bohóc legalapvetőbb technikája a kapcsolat megteremtése és fenntartása.
6. Mindent lehet problémának látni, amit meg kell oldani, egy csomónak, amit ki kell bogozni.
7. Mindenkinek mindig lélegeznie kell, még a színpadon is. A közönség öntudatlanul együtt lélegzik veled.
8. Ne mondd meg és ne mutasd meg a közönségnek vagy a partnereidnek, hogy mit gondoljanak, tegyenek vagy érezzenek.
9. Reagálj az érzelmeiddel, és "hívd meg" a közönséget, hogy csatlakozzon a megélésedhez.
10. A feszültség feloldás nélkül gyengíti az előadásodat.
11. A bohóc azért lép színpadra, hogy elvégezzen egy feladatot, nem azért, hogy nevetést váltson ki. Ha mégis nevetnek, az megszakítás.
12. Egyszerű módokon oldj meg bonyolult feladatokat, és bonyolult módokon oldj meg egyszerű feladatokat.
13. Ne hagyd el a komfortzónádat. Inkább tágítsd ki.
14. A clowning egy ige, a clown egy főnév.

Intenzív 3 nap volt, többek között az alábbiakkal foglalkoztunk:

- a légzés fontossága: ez egy elsődleges kapcsolódási pont a közönséggel
- aikido alapok gyakorlása: páros slapstick-es jeleneteknél remekül használható
- origami/papír trükkök megtanulása: pillangó papírpénzből, újra tapasztható propeller dohány papírból, rózsza wc-papírból
- entré gyakorlása több fázisban paraván mögül bejőve közben figyelve a légzésre:
 1. bekukucskálni, bejönni, megállni, újbóli felvenni a kapcsolatot a nézőkkel
 2. ugyanez, csak egy széket kell behozni, letenni, majd kimenni, közben visszanézni elégedetten, hogy jó munkát végeztem
 3. széssel bejönni, letenni, felállni rá, meghúzni a lámpa zsinórját, lelépni a székről, kivinni a széket, visszanézni
 4. ugyanez, csak közben konstatálni kell a széken állva, hogy hú de messze van a talaj, á tudom a megoldást, és egy adott módon lelépni a székről, kivinni, visszanézni.

Avner meglátásai, amik a műhelymunkán elhangzottak:

- Nem lehet definiálni a bohócságot, de felismered, ha valóban az történik.
- A közönség nem fog emlékezni arra, hogy mit csináltál vagy mit mondtál, de arra igen, hogy mit érzett.
- Minden, amit a színpadon csinálsz egy probléma, amit meg kell oldanod.

- Van egy félreértés a hibázás és a bohóc kapcsán: Hibázni mindenki hibázik, csak az a bohóc esetén ennek komfortosnak kell lennie.
- Ha hibázás történik, akkor pánik helyett rácsodálkozni: hm ez érdekes, és ez kihoz egy nyugodtabb állapotba.
- Ez angolul hangzik jól: There is no acting, there is only reacting.
- Az első találkozás a közönséggel olyan, mint egy kézfogás - az sem jó, ha túl közel lépünk egymáshoz, komfortosnak kell lennie.
- A "Remélem, tetszeni fog" helyett a "Rendben van, ha nézel" attitűd.
- Ne a nevetetés legyen a célod, hanem hogy eljuss a történetedben A-ból B-be.
- Validációs terápia alapelvét használja a nevetés vagy nem nevetés lereagálására, vagyis elismeri és megerősíti azt (ezt gyakran láttam az előadásokban is, leginkább akkor ha egy-egy egyéni nevetés csattant fel).

Érdekes élmény volt egy részben más fókuszú megközelítést megismerni: számomra úgy tűnt, hogy inkább a színészmesterségen volt a hangsúly, és kevésbé a bohócon. Nekem hiányoztak azok a látszólag "bugyuta" ám annál hasznosabb játékok, amik egyrészt segítenek oldani a feszültséget egy új csoportban, másrészt hozzáférhetőbbé teszik a játékos énünket.

A workshop utolsó napján este elkezdődött a fesztivál előadássorozata.

Ezeket nézve, mentális (és igazi) jegyzeteket készítve is sok tapasztalatot szereztem: a klasszikus játékmódtól elkezdve a kortárs megközelítésen át egészen a groteszk burleszkig láthattam bohócműsorokat.

Megfigyelhettem, hogy az előadók hogyan építették fel a műsort: hogyan használták a zenét vagy saját hangjukat, mennyi ideig foglalkoztak egy adott "problémával", mennyire és milyen módon vonták be a nézőket, milyen készségüket mutatták meg. Az előadások előtt én voltam a jegykezelő, igyekeztem már az ajtóban "felhangolni" a nézőket a műsorra.

A fesztivál programja és az előadások rövid hivatalos leírása, néhány fotó, videó és személyes megjegyzés:

05.08. AVANTI – Compagnia Due (Svájc)

"A híres Dimitri két tanítványa érzelmekkel teli bohóctörténetet hoz színpadra egy kisemberről, aki előadása révén óriássá válik. Egy időtlen történet európai bájjal!"

 20250508_202800.mp4

Andreas Manz és Bernard Stöckli, vagyis a Compagnia Due közel másfél órás műsora egy tradicionális vonalat képviselt, játék stílusuk nagyon hasonlít ahhoz, amit mi is tanulunk. Az különösen tetszett, hogy egy "problémával" hosszú percekig át foglalkoztak.

05.09. AZAR – Jef Johnson (USA)

“Az absztrakt bohócművészet mestere saját élményeit osztja meg egy kiszámíthatatlan és sejtelmes, interaktív előadáson keresztül.”

Az előadás nyitóképe: rengeteg újságpapír, papírdoboz és tape.

05.10. SOLONI – Ricardo Cornelius (Spanyolország)

“Egy latin-amerikai bohóc, aki a gravitációval vívott küzdelem ábrázolásán keresztül ötvözi a humort és az érzelmi mélységet...”

 20250510_203414.mp4

Szuper ötletnek találtam a tape-s amőbát, de kicsit sajnáltam, hogy vesztett a kislány. A tape használata egyébként végigkísérte az előadást. Még abból a szempontból is tanulságos volt ez az előadás, hogy én a teaser alapján sokkal több "tollazást" vártam, ami a valóságban csak egy kis részét képezte a műsornak. Így bizonyos szempontból csalódás volt a számomra, hogy nem azt adta, amit ígért.

[TEASER RICARDO CORNELIUS](#)

05.10. THE REQUIEM OF SOPHIE WITHMAN – Clémence Caillouel
(Franciaország)

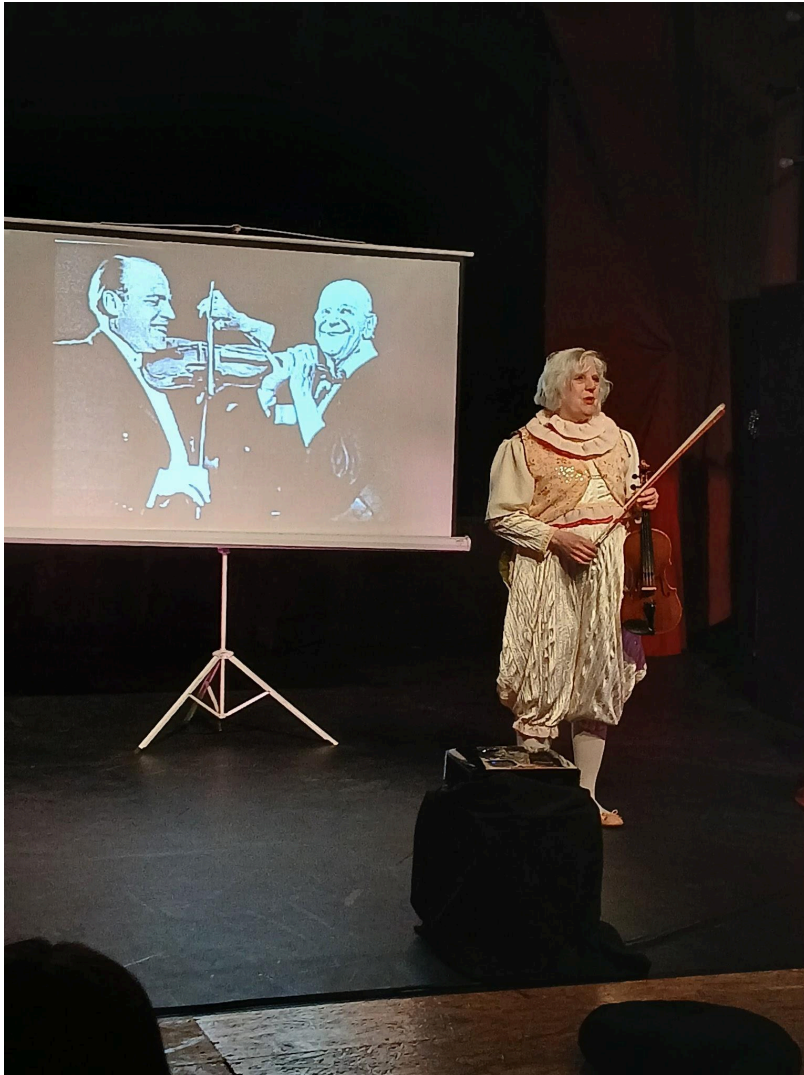
“A francia előadó egyedi bohócpoétikáján, sötét burleszk stílusán keresztül értelmezi újra a rekviemet, miközben általános emberi tragédiákat elevenít fel és öniróniával ruház fel.”

 20250510_221413.mp4

Tiszta dramaturgia, pontos színészi játék és időzítés, felkavaró élmény jellemezte ezt az előadást.

05.10. THE INNOCENCE OF HUMOR (A HUMOR ÁRTATLANSÁGA) – Joanna Bassi (Németország)

A legendás Bassi cirkuszdinasztia leszármazottja egy különleges előadás keretében személyes emlékeket és családi fotóalbumának féltve őrzött képeit osztja meg a fehér bohócról.

Joanna elmesélte, hogyan jutott hozzá a képen látható híres hegedűhöz.

05.11. Záróműsor: Cabaret

“A fesztivált egy különleges kabaré esttel zárjuk, ahol helyi fellépőink mellett a fesztiválon részt vett művészek is bemutatják rövid számaikat. Hilary Chaplain két produkcióval is színpadra lép, és mindezt maga Avner The Eccentric előadása koronázza meg!”

Egyedül ezen az estén láttam olyan produkciókat (különösen egy volt ilyen), amelyek színvonala messze elmaradt a korábbi napokon tapasztaltakhoz képest. Mindenesetre ez az élmény is hozott tanulságot: bátran neki kell indulnom a saját kis műsorommal, nem mentség "a nem vagyok elég jó még" mondás.

Nem volt túl sok szabadidőm, de az első adandó alkalommal meglátogattam a város szívében elhelyezkedő botanikus kertet.

Azért egy kis városnézést is megejtettem.

A Fő tér Jellasics szobrával. Nálunk nem túl népszerű történelmi figura, de Horvátországban nemzeti hősnek tekintik.

Voltam egy régiség piacon is.

A mobilitásom egy online beszélgetéssel zárult, amely során Iva Peter-Dragantól a fesztivál művészeti vezetőjétől megtudtam, milyen kritériumok alapján választották ki a 77 pályázat közül azt a 4-et, amik aztán a programba bekerültek. Elmondta, hogy alapvetően magas művészi minőségű színházi műfajú pályamunkákat vártak, amelyek belefértek az anyagi keretükbe és a fesztivál tematikájához is illeszkedtek. Idén az interkulturalitás volt a témakör, így olyan univerzális aspektusokat vettek figyelembe a választásnál, mint versengés, játékosság, alap emberi szükségletek és érzelmek. Az ideai poszter is egyébként a 6 alap érzelmet ábrázolta.

Ivával a kortárs bohócművészet ismérveiről is beszélgettünk, amely játékmódja nagyban épít az előadó személyiségére, testi adottságaira, ami nagyfokú őszinteséget, öniróniát és bátorságot igényel a művésztől. Ahogy tapasztaltam, Jef Johnson amerikai bohóc például teljesen önazonos a bohóca karakterével, a színpadon pont olyan volt, mint civilben: egy jó értelemben vett örült zseni. Nem láttam még ehhez fogható produkciót, felrúgott minden szabályt, amit a bohóc mesterség és különösen a közönségbevonás kapcsán tanultam, de mégis szeretettelinek éreztem a kapcsolódását a nézőkhöz. Jeftől egyébként azt is megtudtam, hogy ugyan van egy történet ív amit követ, de nagyrészt improvizáció alapú és addig játszik, amíg a közönség el nem hagyja a nézőteret. Volt olyan előadása, ami 4 és fél óras volt.

 20250509_205921.mp4

Nagyon hálás vagyok, hogy végül sikerült kijutnom a fesztiválra: sokat tapasztaltam, magamról is tanulhattam egy új közegben, kapcsolatokat építettem, többek között Zoran Vukic-csal volt egy megbeszélés az esetleges jövőbeni együttműködésről és felvettem a kapcsolatot a torinói Pagliacce Festival művészeti vezetőjével, aki szívesen fogadna 2025. októberében a női bohóc fesztiválukra erasmusos diákként.

Ádok Marietta,

másodéves bohóc hallgató